IL-BIDWI

FOLJU MAHRUĠ DARBA FIX-XAHAR MID-DIPARTIMENT TAL-BIEDJA

EDITUR: **J. ORLANDO-SMITH**

Nru. 122 **OTTUBRU, 1949.** **Nru. 122**

L-INDUSTRJA TAŻ-ŻERRIEGĦA

ROBERT BIASINI, Direttur tal-Biedja.

ISSA li l-interess fil-produzzjoni taż-żerriegħa kiber mhux ftit u li l-bdiewa ta' Malta, Għawdex u Kemmuna, qegħdin jifhmu kemm hija ta' għajnuna din l-industrja, deherli li nagħmel sewwa jekk ngħidilkom xi kelmtejn fuqha, billi d-Dipartiment tal-Biedja qiegħed jagħmel ħiltu kollha biex itejjeb il-pożizzjoni ġenerali tal-biedja ta' pajjiżna.

Din l-industrja twieldet f'Malta fil-bidu tas-sena 1942, sewwa sew f'nofs it-tieni Assedju l-Kbir ta' Malta, meta l-Uffiċċju tal-Kolonji Ingliż kien bagħat Malta lis-Sur Skillman biex jagħti l-idea tiegħu dwar jekk tistax titwaqqaf din l-industrja f'Malta. Is-Sur Skillman kien impressjona ruħu ħafna bil-possibiltajiet li l-klima tal-Gżejjer tagħna toffri għal dina l-industrja, u wara li dan kien bagħat ir-rapport tiegħu lill-Ministru tal-Kolonji, inbdew il-provi biex jaraw il-produzzjoni kif inhi. Ir-riżultati kienu tajbin u allura fl-1944 kienu bdew jittieħdu kuntratti minn djar Ingliżi għall-produzzjoni kummerċjali taż-żerriegħa f'Malta.

Fl-1945, ir-riżultati kienu biżżejjed ċari u d-Dipartiment tal-Biedja kien irrikkmanda lill-Gvern ta' Malta biex jaħseb ħalli jibdew jittieħdu passi biex din l-industrja tgħaddi f'idejn xi kumpannija privata bħal ma kien fil-bidunett il-ħsieb tal-Gvern meta waqqaf din l-industrja. Id-djar Ingliżi bdew jieħdu interess kbir fil-produzzjoni taż-żerriegħa f'Malta, u kuntratti li jammontaw bosta eluf ta' liri ġew mogħtija lilna.

Bħal ma tafu intom, minn dik is-sena, sas-sena li għaddiet, ix-xita naqset, u naqset sena iżjed mill-oħra sakemm is-sena 1947-48 kienet ta' għatx kbir tant illi wkoll fis-sakwi, l-ilma kien ħżien wisq u l-ftit ħxejjex li ġew imkabbrin kienu wisq agħar minn dawk li konna nkabbru fi żmenijiet normali, u għalhekk ukoll minħabba l-iskarsizza tagħhom, kienu jġibu prezzijiet għoljin. F'dawn it-tliet snin il-biedja ta' pajjiżna ħadet daqqa ta' ħarta u marret lura ħafna. Bosta bdiewa tas-saqwi jistgħu jikkonfermaw dan u iżjed jikkonfermaw il-bdiewa kollha tal-bagħli.

IT-TWAQQIF TA' KUMPANNIJA

L-industrja taż-żerriegħa li tagħmel sehem mill-biedja ta' Malta, naturalment ħadet ukoll id-daqqa ta' ħarta tagħha, anzi rrid ingħid li d-daqqa tagħha kienet tinħass iżjed billi dan ġara fil-bidu tagħha u fl-ewwel sena li l-industrja għaddiet minn idejn il-Gvern għal taħt it-treġija ta' kumpannija privata. Infatti, fl-ewwel ta' Novembru 1947, il-"Malta Seed Limited", ġiet mogħtija monopolju għall-esportazzjoni taż-żerriegħa għal għaxar snin. Il-kumpannija bdiet taħdem f'nofs is-sena ta' l-1947, sewwa sew f'nofs sena ta' għatx li bħalha ma kenitx għamlet fil-mitt sena ta' qabel. F'dik is-sena l-kumpannija kellha kuntratti għal 267 tomna Zfunnarija; 32 tomna Pastard; 40 tomna Basal; 240 tomna Ravanell; 500 tomna Ħass; 28 tomna Qara' Bagħli; 66 tomna Ħjar; 58 tomna Kurrat; 100 tomna Tuffieħ Tadam u kwantitajiet iżgħar ta' Salvja, Spinaċi, Indivja u ħxejjex oħra, barra minn kwantitajiet ta' fjuri li kienu qegħdin jitkabbru fil-ġonna pubbliċi u ġonna privati.

Bħalma wieħed jistenna f'sena bħal dik, il-kumpannija ma setgħetx tmur tajjeb, u dan ħadd ma jista' jgħidu iżjed mill-bdiewa stess u bħalma għedna, l-iżjed il-bdiewa tal-bagħli.

GHAJNUNA LILL-INDUSTRJA

Iżda s-suċċess jiġi dejjem lil dawk innies li ma jaqtgħux qalbhom malajr, għaliex, skond ma ninsab infurmat, din issena l-kumpannija ma marritx ħażin miżżerriegħa li issa qiegħda tiġbor u li ġa bdiet tibgħat barra. Il-Gvern ukoll iddeċieda, permezz tad-Dipartiment tal-Biedja, biex igħin kemm jista' lil din l-industrja kif jixirqilha billi offra li jkabbar fil-ġonna tiegħu pubbliċi, fjuri u ħwejjeġ oħra u b'hekk fil-waqt li jgħin lil din l-industrja jkun qed isebbaħ il-ġonna u jdaħħal ukoll il-flus miż-żerriegħa tagħhom.

Industrja bħal din, biex timxi 'l quddiem u tkun ta' ġid għal pajjiż, jiħtiġilha għaqal kbir, kemm mill-mexxejja tagħha kif ukoll mill-bdiewa li jieħdu l-kuntratti għaż-żerriegħa; anzi rrid ingħid illi malgħaqal tinħtieġ ukoll l-onestà mill-bdiewa l-iżjed biex ma jkunx hemm taħlit ta' żerriegħa, għaliex għal dan, id-djar ta' barra huma attenti ħafna. Barra minn Malta kull dar taż-żerriegħa għandha dawk li jgħidulhom "Trial Grounds", jiġifieri raba' li fih tiġi ppruvata ż-żerriegħa kollha. Aħna, hawnhekk konna drajna li kull pastarda hija pastarda; iżda barra minn Malta, u dan ngħidu mhux għall-Ingilterra biss, imma għal pajjiżi kollha, kull differenza mqar ta' werqa mill-oħrajn tagħmel differenza kbira, għaliex b'hekk sena wara l-oħra tintilef ir-razza. Dan li qiegħed ingħid jgħodd għal-ħxejjex kollha kif ukoll għall-fjuri. Dan it-tibdil tar-razza nistgħu nifhmuh aktar malajr hawn Malta meta nħarsu lejn il-prodotti tagħna, bħal ma huma l-kaboċċi, il-pastard, il-basal u xi oħrjn. Basla bajda bil-mod il-mod tibda tiddakkar u b'hekk titlef il-lewn, iddehra u t-togħma.

ŻERRIEGHA PURA

Jiena ħadt pjaċir ħafna meta ġejt infurmat bl-interess u l-attenzjoni li qegħdin jieħdu l-bdiewa ta' Kemmuna, taħt it-treġija tal-Kaptan Turu Zammit Cutajar, sabiex ma jħallux xitel għaż-żerriegħa jiddakkar wieħed mill-ieħor. **Per eżempju varjetà ta' xitel tal-pastard ma għandhiex titħawwel qrib varjetà ta' pastard ieħor sabiex ix-xitel ma jiddakkarx minn xulxin. Meta f'inħawi ma titħawwilx ħlief varjetà waħda l-bidwi jkun qed jiżgura li ż-żerriegħa toħroġ pura. Meta titħawwel varjetà waħda biss fl-istess inħawi, il-bidwi jkun qiegħed jagħmel dak li jsejħulu "iżolament", jiġifieri twarrib ta' varjetà minn oħra u fl-istess inħawi.**

PROTEZZJONI MEHTIEĠA

Għal din ir-raġuni, fl-1942, malli bdew l-esperimenti mill-Gvern ta' Malta għat-twaqqif ta' l-industrja taż-żerriegħa, il-Gvern ħareġ ukoll liġi li ħadd ma jista' jħalli għaż-żerriegħa pjanti mingħajr permess tad-Dipartiment tal-Biedja. Liġijiet bħal dawn jeżistu fil-pajjiżi kollha ċivilizzati, u l-liġi ma għandhiex biss l-għan illi tipproteġi l-produzzjoni taż-żerriegħa minn xi kumpannija li titwaqqaf għal dan ix-xogħol, iżda wkoll biex tipproteġi bidwi minn bidwi ieħor. Biex nieħdu l-każ ta' Malta, jista' bidwi jkun jed ikabbar żerriegħa ta' xi ħaġa f'post fejn il-kumpannija taż-żerriegħa ma jkollhiex interess, u allura d-Direttur tal-Biedja joħroġlu permess biex jagħmel din iż-żerriegħa. Bidwi ieħor ħdejh, jew għax ikollu xi jgħid miegħu, jew għal xi raġuni oħra, jiddeċiedi li jagħmel ukoll ftit xitel għaż-żerriegħa li jistgħu jiddakkru ma' ta' l-ieħor. Kieku ma jkunx hemm liġi, x'jiġri? Jiġri li t-tnejn iwebbsu rashom bir-riżultat li ħadd minnhom ma jieħu żerriegħa kapaċi. Dana rajnih bosta drabi, u għadna narawh sal-lum, fil-kwantità ta' kromb li jidher fis-suq li ma jkunx tajjeb ħlief għall-għalf tal-bhejjem, bi ħsara għall-bidwi u għall-pajjiż. (Ikompli fil-faċċata 2).

L-Industrja taż-Żerriegħa

(Jissokta minn paġna 1)

GĦATX U ILMA

Hija ħaġa ta' min jitħassarha illi bi sfortuna din l-industrja marret taħt kumpannija privata fl-iżjed sena tal-għatx, għaliex dan, ftit jew wisq, jiskoraġġixxi lid-ditti ta' barra billi jaħsbu li l-prodotti li fallew is-sena l-oħra jistgħu jfallu kull sena. Ix-xita fil-pajjiż hija ħaġa li ma tiddependix mill-bniedem, iżda l-Gvern qed jagħmel ħiltu kollha biex ikabbar il-provvista ta' l-ilma fl-pajjiż u li jħawwel kemm jista' siġar biex inaqqas ix-xagħri u biżżieda tal-ħdura jiġbed is-sħab tax-xita, u jnaqqas mill-ħala ta' l-ilma li jibqa' sejjer il-baħar.

RISQ AKBAR LILL-BIEDJA

Punt ieħor vantaġġuż li wieħed jagħmel tajjeb li josserva huwa l-fatt li kull fejn hemm industrja taż-żerriegħa, il-produzzjoni tal-pajjiż tikber. Dan jista' jidher fatt stramb; iżda huwa fatt li malajr jiġi spjegat u malajr wieħed jifhmu. Meta kumpannija tikkuntratta ma' bidwi biex ikabbar xi prodott għaż-żerriegħa, dina tagħtih dik li jgħidulha "Stock Seed", jiġifieri żerriegħa li minnha għandu jitkabbar il-prodott kuntrattat. Din iż-żerriegħa ma tkunx xi żerriegħa ordinarja, iżda tkun żerriegħa migbura minn pjanti magħżulin u ikkultivati bi proċess speċjali. B'hekk jidħlu fil-pajjiż prodotti mill-aħjar u jinqata' dak il-ħala li jsir meta, bħal ma semmejt qabel, ikun hemm miżrugħa żerriegħa li tagħti nofs prodott tajjeb u nofs ieħor ħażin. Ix-xejra li hemm il-lum f'kull pajjiż — u din ma għandniex xi ngħidu hija wkoll ix-xejra li qiegħda tieħu Malta — hija li wieħed jieħu l-iżjed produzzjoni mill-istess biċċa art. Jiġifieri li l-lum qegħdin jidħlu f'pajjiżi tal-biedja, prodotti għammelin.

PRODOTTI U PRODOTTI

Kabocca ratba tieħu l-istess wisa' fl-art daqs kemm tieħu kabocca iebsa; iżda l-mara tad-dar biex timla' l-borma jkollha tixtri żewġ kabocci flok waħda. Kabocca magħquda tkun biżżejjed għaliha, u b'hekk — biex inkun ħadt suġġett semplici — il-poplu jisserva aħjar. il-produzzjoni tal-pajjiż tikber, u l-bidwi li f'qasir żmien ikun tgħallem liema huma l-aħjar prodotti, ikun jista' jagħżel u jiżra' dak il-prodott li flok 20 qantar jista' jagħtih id-doppju jew iżjed mill-istess raba'.

KOBOR TA' DIN L-INDUSTRJA

L-industrja taż-żerriegħa tinsab f'bosta pajjiżi, għalkemm mhux il-pajjiżi kollha jistgħu jkabbru l-istess xorta ta' żerriegħa. Il-pajjiżi fejn l-industrja taż-żerriegħa ħadet xejra kbira, huma, l-Ingilterra, l-Olanda, Sweeden, Amerika, Franza, Italja, Belġju, Kanada, Awstralja, New Zealand, Afrika u bosta mill-kolonji Ingliżi. **Huwa għaldaqshekk ta' pjaċir li naraw, illi għalkemm l-industrja tagħna għaddiet minn żmenijiet ta' dwejjaq kaġunati minnuqqas ta' xita, issa l-industrja ħadet xejra tajba u daħlet fl-ewwel sena tas-suċċess tagħha, li hija s-sena li aħna fiha. Il-kumpannija għandha wkoll, u qed tagħti kuntratti għal sena oħra li huma wkoll biżżejjed soddisfaċenti.**

IS-SUĊĊESS JINSAB F'IDEJNA

Biex aħna nkunu nistgħu nikkompetu ma' pajjiżi barranin fil-produzzjoni taż-żerriegħa, jinħtiġilna noqgħodu attenti li ma jsirx taħlit. Bħal ma ġa għedtilkom, il-klima tagħna hija aħjar minn ta' xi pajjiżi oħra u għalhekk is-suċċess ta' din l-industrja qiegħed f'idejna u ma għandna nagħmlu ebda ħaġa biex infixkluh. Lgħan tal-Gvern huwa li jgħin l-industrji lokali, u billi din l-industrja taqa' taħt għajnejn id-Dipartiment ta-Biedja, jiena, bħala Direttur ta' dan id-Dipartiment ma nistax ma nagħmilx ħilti kollha sabiex ngħin u nħajjar bdiewa oħra u biex infaħħar lil dawk il-bdiewa li qegħdin jieħdu interess f'din l-industrja ta' ġid għall-pajjiż.

Qabel nagħlaq irrid infakkar lill-bdiewa tagħna illi fil-gżira ta' Ċipru, li t... ukoll fil-Mediterran, qiegħda tiġi n... ma din l-industrja taż-żerriegħa u l-... wa ta' hemmhekk jinsabu ferħanin ... suċċessi li qegħdin jiksbu. Il-Gver... Ċipru qiegħed jagħti lil din l-indu... kull għajnuna li jista' u l-esportaz... taż-żerriegħa tinsab tikber minn sena... oħra. Fil-waqt illi fl-1945, meta n... din l-industrja minn Ċipru ġew esp... biss £300 żrieragħ, wara sentejn bis... jiġifieri fl-1947, ġew esportati mhux ... minn £30,000 żrieragħ.

Fl-aħħarnett il-lum għandi pjaċir i... bar illi l-Gvern Ingliż neħħa kull re... zjoni li kien hemm dwar l-importaz... taż-żerriegħa tal-fjuri fl-Ingilterra, u... il-fatt ma jistax jonqos li ma jgħinx... aktar, sabiex Malta jkun jista' jkollh... hem akbar mill-flus li qegħdin jin... mill-Ingilterra, għal din l-industrja żrieragħ.

IL-PRODUZZJONI TA' L-IKEL

(E. Ebeyer Slythe)

KULĦADD jaf kemm għandna bżonn ta' produzzjoni akbar ta' ħawn Malta. Qabel il-gwerra kien hawn kwantitajiet żejda ta' f'ħafna pajjiżi tad-dinja tant li ħafna prodotti kienu jiġu meqrudin l-... liex għalihom ma kienx jinstab suq tajjeb. Madankollu kulħadd ... ukoll illi għalkemm kwantitajiet ta' prodotti kienu jiġu meqrudin g... bla tmiem ta' bnedmin kienu neqsin minn nutriment xieraq. Sa... ikun hawn ikel tajjeb biżżejjed li jsostni lill-bniedem f'kull pajjiż, ... tieġ li l-produzzjoni ta' l-art tiżdied.

Il-produzzjoni ta' l-art tista' biss tiżdied b'żewġ metodi li huma t-tħaddim ta' art li qabel ma kenitx tiġi ikkultivata u t-tieni billi titkabbar il-produzzjoni mill-art li ġà qiegħda tinħadem. Hawn Malta ma tantx għandna art li tista' f'qasir żmien tiġi mibdula minn mogħxa għal art għammiela, iżda ċertament min-naħa l-oħra aħna nistgħu nkabbru l-produzzjoni mill-art li ġà għandna tinħadem. Għalkemm f'Malta l-produzzjoni mill-art għammiela kibret, madankollu għad hemm ħafna x'isir f'din il-ħaġa sabiex il-produzzjoni tkompli tikber.

Il-kaġun tan-nuqqas ta' produzzjoni akbar mill-art, huwa kollu l-ħtija ta' kultivazzjoni li ma ssirx biżżejjed skond issengħa u l-metodi moderni; tidmil ta' l-art bl-addoċċ u bla ħsieb u nuqqas ta' sforzi biex jinqerdu l-insetti u l-mard li jaħkmu l-uċuħ u s-siġar.

Minħabba f'hekk jidher illi sabiex il-produzzjoni tikber jeħtieġ li jkollna pjanti aktar b'saħħithom, uċuħ ħielsa mill-mard u l-insetti u s-siġar ikkurati kif jixirqilhom. Il-bidwi u kull min jikkoltiva xi biċċa art jeħtieġlu jkun jifhem dwar dak li teħtieġ l-art sabiex ikollha pjanti f'saħħithom u dwar dak li jiħtieġu l-pjanti sabiex jipproduċu mill-aktar. Id-Dipartiment tal-Biedja l-lum għandu tekniċi f'kull taqsima tax-xjenza tal-biedja u għalhekk tkun kollha l-ħtija tal-bidwi iekk ma japprofittax ruħu minn dawn is-servizzi li jsiru bla ebda ħlas.

Ħafna bdiewa meta jaraw li l-wiċċ ikun sabiħ, jgħidu li ma jeħtieġlu xejn u li jkompli jikber u jirnexxi waħdu. Dan huwa żball l-aktar kbir.. Nieħdu l-eżempju tat-tfal. Dawn meta jkunu qegħdin jikbru, ikollhom aptit kbir; hekk ... il-pjanti. Bniedem li jkun f'saħħtu ... pjaċir jiekol xi biċċa laħam tajba u... ta jkun marid jeħtieġ xi mediċini. ... l-bdiewa għandhom ineħħuha minn... hom li d-demel huma l-mediċina tar-... jew tal-pjanti. Dan id-demel huwa ... sew għall-pjanti bħalma l-laħam t... huwa għall-bniedem f'saħħtu. Għal... hekk l-uċuħ jeħtieġu aktar kura ... jkunu qegħdin jirnexxu.

Art għammiela li tkun imdemmla ... jeħ b'demel tar-razzett jew bid-demel ... ħaxix, issir art tajba li taħżen ġo ... n-nutriment meħtieġ għall-pjanti li t... bar. Meta l-art tkun nieqsa mid-... naturali jew artifiċjali, la jkollha ... fiha l-ikel meħtieġ għall-pjanti u la... ikollha ġo fiha dik il-fertilità meħ... sabiex l-għeruq tal-pjanti jikbru u ... l-frisk.

Id-demel artifiċjali mhux biżżejjed ... du; l-art teħtieġ ukoll id-demel natu... Il-bidwi jeħtieġlu wkoll jifhem xi ... dwar l-għamliet differenti tad-de... Ngħidu aħna, għall-piżelli u l-bu... tal-fjuri, l-aktar demel meħtieġ huw... superfosfat. Sabiex il-kabocci u p... oħra bħalha jrabbu l-weraq u z-zokk, ... wa meħtieġ l-aktar demel li jkun fi... nitroġenu.

B'danakollu, id-demel jeħtieġ li ... għata bis-sengħa sabiex ma jiġrix li ... tingħata xi kwalità jew kwantità ta... demel iżjed milli tkun tiħtieġ, billi l-... ti ma jeħtieġux ikoll l-istess demel ... istess kwantità. L-aħjar ħaġa tkun, ... wieħed ikun fid-dubju, li jirrikorri ... Dipartiment tal-Biedja, minn ... ikun ... ta' jikseb l-aħjar parir.

Zjieda fil-Ħalib u Laħam

MINN kemm ilu li l-Gvern importa n-nisel ta' baqar ġodda kellna bosta drabi l-okkażjoni illi nirrikkmandaw lil dawk li jrabbu l-bhejjem ı' l-ifrat sabiex jinqdew mis-servizzi ta' dan-nisel ħalli jkollhom żieda ıkbar fil-produzzjoni tal-ħalib u laħam.

l-Bidwi ta' Ġunju, u minn fuq ir-ıffusion, xandarna l-ewwel artikolu is-siwi ta' dawn ir-razez ġodda u ıilna paraguni dwar kemm ikun ta' ıtt akbar għall-bidwi tagħna li jnis-ninn dawn il-gniedes Ingliżi sabiex wem baqar li jibdew jagħtuh 'il fuq ı 250 gallun ħalib aktar mill-baqar ıandu issa, u din iż-żieda ta' ħalib, iġġiblu erba' xelini kull gallun, jiġ-ıinnha £50 aktar fis-sena.

l-parti li konna qegħdin nitkellmu ı il-produzzjoni tal-ħalib biss, stqar-ı illi mill-kwantità ta' ħalib li qegħ-niehdu bħalissa mill-baqar tagħna tistax tħalli profitt, u għalhekk id-ırtiment tal-Biedja ġieb mill-Ingil-ı l-aħjar tliet razez ippruvati mad-ı kollha biex itejjeb in-nisel tiegħu. inn din il-frasi vaga, il-Manager tal-ıpannija Maltija tal-Ħalib deherlu li ıdu jeħodha ad litteram u jagħmel ıha kapital biex juri li dawk li qegħ-irabbu l-bhejjem għall-produzzjoni ıalib qed ikollhom telf. Nikkwotaw -Bibbja: "*Dixit insipiens in corde ı Deus non est*", li bil-Malti tfisser ġej: "*Qal l-ibleh bejnu u bejn ruħu: ma jeżistix*". Jekk tieħu biss il-fra-"Alla ma jeżistix" iddawwar il-Bib-favur ix-Xitan u preċiżament hekk f'dan il-każ; ġiet meħuda, mill-ar-lu, il-frasi vaga u warrab, għax hekk jaqbillu, it-tifsir li kien hemm aktar ıuddiem.

ıfatti aktar 'l isfel fl-istess artikolu ı fissirna b'tipi kbar aktar minn kull ı oħra ta' l-artikolu, li:— "DAK BIDWI LI JNISSEL MINN DAWN GNIEDES JIBDA JKOLLU QLIGĦ BAR". U aktar 'l isfel fl-istess arti-għidna li:— "Minn dan nintebħu bidwi tagħna meta jnissel minn dawn ıiedes Ingliżi, ikun qed irawwem ba-li jibdew jagħtuh 250 gallun ħalib ır mill-baqar li għandu bħalissa u din ıeda ta' ħalib, jekk iġġiblu erba' xe-kull gallun, jiġbor minnha £50 aktar ena."

an it-tifsir konna qegħdin nagħtuh ı nuru lil dawk li jrabbu l-bhejjem ta' at illi r-razez ta' baqar li kellna kie-iddeġeneraw ruħhom b'mod tali li qsu ħafna mill-produzzjoni tal-ħalib ıhom u li jekk jiġu mħallta mar-razez ıla li nġiebu, ikun hemm produzzjo-ıkbar ta' ħalib li ma tkunx ħlief ta' itt akbar milli għandhom bħalissa.

ssa, a parti minn dak li fissirna dwar rofitt fuq il-ħalib. Irridu niftakru ıll illi l-baqra minbarra l-profitt li ħtina fuq il-ħalib, tagħtina wkoll għo-fis-sena u d-demel tagħha li jiswew ıa flus. Dawn il-profitti aktar, ma niex semmejnihom fl-artikolu ta' Ġu-il-għaliex dak in-nhar, il-ħsieb ew-i tagħna kien tifsira lill-bdiewa dwar ım jistgħu jkabbru l-profitti tagħhom mill-ħalib biss. Meta mal-ħalib inżidu l-għoġol u d-demel il-profitti minn fuq il-baqra jkunu wisq akbar.

Qabel ngħalqu rridu napprofittaw ruħna minn din ix-xandira sabiex b'ħilitna kollha nerġgħu nħeġġu lill-bdiewa biex inisslu mir-razez ta' gniedes li ġibna minn barra u b'hekk ikunu jistgħu jieħdu produzzjoni akbar ta' ħalib, ikollhom baqar aktar f'saħħithom, imfaħħrin u msemmijin mad-dinja kollha.

Is-servizzi minn dawn il-gniedes jistgħu jsiru fil-ġranet kollha tax-xogħol, fil-Qasam tal-Gvern, l-Għammieri, bil-prezz ta' nofs lira għal kull servizz.

NIEHDU HSIEB L-ANNIMALI TAGHNA

(*K. Vella Haber*)

L-ANNIMALI huma ħlejjaq li ġew maħluqin apposta sabiex igħinu lill-bniedem fil-ħidma u l-progress tiegħu. Hija ħaġa magħrufa biżżejjed li biex ħaġa tagħti servizzi tajba jiħtieġ li tkun ikkultivata tajjeb u kif jixirqilha skond in-natura u l-kondizzjonijiet tal-ħajja tagħha.

L-annimali huma ħlejjaq ħajjin li jiswew mhux ftit lill-bniedem u li jistħoqqilhom għaldaqshekk il-kura u l-ħarsien ta' min irabbihom sabiex minnhom jikseb is-servizzi li jkun jixtieq. Li kieku l-annimali ma kienux ħlief sempliċi makna, huma wkoll kien ikun jixirqilhom il-kura meħtieġa sabiex jinżammu f'waqthom u fl-ogħla produzzjoni u effiċjenza.

Sabiex l-annimali jaqdu l-ogħla ħsieb li għalih huma ġew maħluqin huma qatt ma għandhom jinżammu maħmuġin. Huma qatt ma għandhom jiġu miżmumin fid-dieq u f'nuqqas ta' arja u qatt ma għandhom jitħallew bil-ġuħ.

L-annimali ma għandhom qatt jiġu maħqurin bis-swat jew jitħallew jinfnew mill-mard u jinħakmu mill-ġrieħi.

Bil-maqlub ta' dana kollu, l-annimali għandhom ikunu ikkurati u mnaddfin. Huma għandhom jiġu miżmumin fl-indafa, f'kundizzjonijiet tajba; jinżammu kemm jista' jkun komdi skond in-natura tagħhom u jiġu mitmugħin kif jixirqilhom u skond il-ħidma li jkunu mistennija li jwettqu.

L-annimali għandhom jinżammu f'saħħithom u qatt ma għandhom jitħaddmu żżejjed jew jitgħabbew dak li huma ma jkunux jifilħu. Huma għandhom jiġu mogħtija s-serħan li jkunu jeħtieġu.

Sabiex wieħed jieħu ħseb l-annimali għandu jara wkoll li jfejjaqhom mill-mard u mill-ġrieħi li jistgħu jinħakmu minnhom. L-annimali għandhom jiġu maqtulin bil-mezzi l-aktar umani jekk u meta jiġi maqtugħ li ma jkunx hemm fejqan għalihom jew li ma jkunux għadhom aktar ta' servizz.

Inħeġġeġ lil kull min irabbi l-annimali sabiex fl-imġiba tiegħu magħhom iqis li l-annimali huma l-veri qaddejja tal-bniedmin u li sabiex huma jagħtu dan il-qadi jinħtieġ li jiġu ittrattati tajjeb.

Kull min irid xi tagħrif dwar il-ħidma tas-Soċjetà Maltija Kontra l-Moħqrija ta' l-Annimali jew irid igħin ix-xogħol tagħha huwa mitlub jikteb jew jitkellem ma' Lieut. Col. A.J. Dunkerley, O.B.E., Flat Nru. 2, High Street, tas-Sliema, jew ma' Mrs. M. De Wolff, Nru. 138, High Street, Ħal Balzan.

IMPORTAZZJONI TA' GHENEB U MOST MUTU

SEJJER naqralkom tagħrifa Nru. 101/49 maħruġa mill-Ministeru ta' l-Industrja, fit-23 ta' Settembru, dwar l-importazzjoni tal-għeneb frisk uu mostu mutu għall-fabbrikazzjoni ta' l-inbid :—

Il-Gvern iddeċieda li joħroġ permessi għall-importazzjoni tal-għeneb frisk u most mutu għall-produzzjoni ta' l-inbid.

L-applikazzjonijiet għal-liċenzi ta' l-importazzjoni għandhom isiru fuq il-formola tas-soltu ta' l-Uffiċjal għall-Kontroll ta' l-Ikel u l-Kummerċ (F.C.C.O.), u għandhom jintbagħtu lid-Direttur tal-Biedja li jiffirmahom, taħt il-kondizzjonijiet li ġejjin:—

1. Il-varjetajiet tal-għeneb għall-inbid u l-kwalità tal-most mutu li jkunu se jiġu importati, huma suġġetti għall-approvazzjoni tad-Dipartiment tal-Biedja.
2. Kull konsenja ta' għeneb għall-inbid għandu jkollu magħha dawk iċ-ċertifikati tal-mard tal-pjanti li d-Dipartiment tal-Biedja jidhirlu li jkunu meħtieġa.
3. L-għeneb li jiġi importat b'dawn il-liċenzi għandu jiġi użat biss għall-fabbrikazzjoni ta' l-inbid.
4. L-għeneb frisk u l-most mutu li jiġu importati għandhom jinħadmu f'inbid, separatament skond il-varjetà tagħhom u l-inbid li jiġi prodott minnhom għandu jinbiegħ ukoll skond il-varjetajiet relattivi.
5. Jekk id-Direttur tal-Biedja jew ir-Rappreżentant tiegħu jsibu li xi konsenji ta' għeneb frisk għall-inbid u most mutu iddeterjoraw ruħhom jew li b'xi mod ieħor ma jkunux tajbin għall-inbid, id-Dipartiment tal-Biedja għandu d-dritt li jirrifjutahom.

Fl-aħħarnett, lil dawk li beħsiebhom jimportaw l-għeneb frisk u l-most mutu għall-produzzjoni ta' l-inbid, infakkruhom fil-paragrafi 11A (2) u 11B tar-Regulamenti emendati ta' l-1948 dwar il-kontroll ta' l-inbid li bihom, huma jeħtieġilhom jibgħatu lid-Dipartiment tal-Biedja, tagħrif bid-dettalji kollha tal-kwantitajiet tal-għeneb frisk u most mutu li huma jkunu importaw u kif qassmuhom.

Il-Valur tal-Gendus British Friesian

JIHTIEĠ li nibdew inrabbu bissengħa jekk nixtiequ li niksbu l-aħjar riżultati mill-annimali li nrabbu. Din il-ħaġa jmissha ilha li bdiet issir u ma jistax ikun issa li t-trobbija tibqa' ssir mingħajr ma tkun marbuta ma' l-ebda prinċipju u mbegħda mir-riżorsi li l-lum tagħtina x-xjenza u l-esperjenza.

Sabiex jara li dan ma jibqax isir għal dejjem, id-Dipartiment tal-Biedja importa bl-ajru mill-Ingilterra, baqar u gniedes ta' l-aqwa razez imsemmijin maddinja kif iddur.

Iżda barra minn dan, min irabbi l-baqar għandu qabel xejn iqis u jiddeċiedi għal liema skop ikun sejjer irabbihom. Jekk hux għall-produzzjoni mill-akbar ta' ħalib mill-aħjar; jekk hux għall-produzzjoni sabiħa ta' ħalib ma' tul ħafna snin jew jekk hux bil-ħsieb li jkollu produzzjoni normali ta' ħalib u fl-istess ħin laħam għall-qatla.

Jekk min irabbi l-baqar ikollu l-ħsieb li jikseb l-akbar produzzjoni ta' ħalib mill-aħjar huwa għandu jgħammar il-baqar tiegħu minn gendus tar-razza British Friesian, u dwar dan ma għandu jkun hemm l-ebda dubju.

Ġibu quddiem għajnejkom bidwi li jrabbi biss żewġ baqriet għall-produzzjoni talħalib u li dan f'sena waħda biss, billi jgħammar il-baqar tiegħu minn gendus British Friesian jagħmel profitt iżjed ta' £166. 10. 0. Dan ifisser li b'hekk il-baqar tiegħu jkunu jipproduċew 834 gallun ħalib iżjed mis-sena ta' qabel u huwa jkun biegħ dan il-ħalib bl-4s. l-gallun. Hekk ġralu wieħed li għammar żewġ baqriet minn gendus British Friesian.

Billi gniedes ta' din ir-razza, issa jinsabu wkoll hawn Malta, ma fadal ebda raġuni li għaliha l-bdiewa tagħna ma jistgħux jiksbu l-istess suċċess li semmejtilkom.

Il-gniedes British Friesian huma, biex ingħid hekk, prepotenti tassew. Wara li merħla baqar titgħammar minn dawn il-gniedes, il-baqar kollha jsiru qishom ta' razza pura tant fid-dehra ġenerali tagħhom kif ukoll fil-produzzjoni tal-ħalib.

Minħabba l-ħtiġiet kummerċjali kif ukoll minħabba l-ekonomija mijiet ta' bdiewa kbar, barra minn Malta, minn ftit tas-snin 'il hawn bdew jgħammru l-baqar li kellhom mill-gniedes British Friesian u b'hekk kisbu produzzjoni tassew akbar ta' ħalib mill-aħjar ħafna l-profitti tagħhom. Inħe hekk lill-bdiewa tagħna li jag tess ħaġa.

Dawn is-servizzi jistgħu jsiru fl-Għammieri, waqt il-ħinijiet t Il-ħlas ta' kull servizz huwa ta biss. Gendus minn dawn jiswa u għalhekk huwa privileġġ kbir jista' jinqeda xorta waħda b'o vizz bil-ħlas ta' nofs lira biss.

FNIEK FLEMISH GIANTS

Is-Sur M.C. Borg Cardona jgħarraf lill l-Fniek Flemish Giants li kienu mistennija jaslu minn Franza, irritardaw xi ftit. Issa huwa qiegħed jistennihom ma' l-ewwel opportunità li jkun hemm u għalhekk dawk kollha li huma interessati li jakkwistaw minn din ir-razza ta' fniek mill-isbaħ u mill-akbar ma jonqsux li jinkitbu għalihom qabel ikun tard wisq. Il-prezz ta' dawn il-fniek sejjer ikun aktar moderat milli kien maħsub.

IT-TJUR FIX-XITWA

IT-TROBBIJA tat-tiġieġ fix-xitwa tiħtieġ wisq aktar attenzjon fix-xhur tas-sħana, l-aktar meta x-xitwa tkun kiesħa ħafna. tiġieġ ikunu mitluqin igħixu l-ħin kollu fi kmamar jew f'xi maq lihom, ma tantx ikun meħtieġ tibdil fit-trobbija tagħhom ma' xitwa, iżda meta t-tiġieġ ikunu mitluqin fil-beraħ, ikun meħtieġ irabbi jieħu ħsiebhom iżjed u jimxi magħhom skond it-temp li j

KMAMAR KENNIJA

It-tieni ħaġa ta' ħtieġa kbira fix-xitwa hija li t-tiġieġ mitluqin fil-beraħ ikollhom kmamar kennija fejn jistkennu mill-maltempijiet ta' riħ, xita u kesħa żejda. Hija ħaġa tassew bla għaqal li wieħed jitlaq it-tjur fil-beraħ u jħallihom jorqdu barra, għalkemm forsi taħt xi siġar ma' tul illjieli xitwin. L-ikel u l-ilma tax-xorb li jingħata lit-tjur f'dan l-istaġun, għandhom jingħatawlhom fil-kmamar u mhux filberaħ. Dawk li jkollhom kmamar apposta fejn ibidu t-tiġieġ, jiħtiġilhom li jagħmlu l-kmamar tal-kenn qrib il-kmamar fejn ibidu sabiex it-tiġieġ ma jkollhomx għalfejn jaqsmu fit-tul minn kamra għall-oħra, fil-maltempijiet, sabiex imorru jbidu. Wieħed għandu jifhem illi ljieli mgħoddija filkenn jerġgħu jagħtu lit-tjur l-enerġija li jistgħu jitilfu ma' tul il-jiem ta' maltemp u ta' kesħa.

L-GĦALF

Ħaġa oħra li tiswa wisq sabiex ma tintilifx l-enerġija fit-tjur ma' tul ix-xitwa, hija l-għamla u l-kwalità tal-għalf. Fixxitwa għandu jingħata għalf bis-sengħa. Il-qamħ ir-rum, meta wieħed jirnexxilu jsibu, iservi mhux ftit biex inissel is-sħana fit-tjur. Erba' patatiet imgħollja u jaħarqu li jitħalltu mat-tagħsida, għandhom ukoll valur kbir ħafna fix-xitwa.

L-GĦADD TAT-TIĠIEĠ

Ma jagħmilx ħażin f'jiem ta' kesħa u maltemp kbir jekk it-tiġieġ ikunu kemmxejn iffullati, iżda malli l-jiem jitjiebu jkun meħtieġ li jitqassmu mill-ġdid għaliex inkella jimordu bl-irjiħ. Il-flieles, imbagħad, jiħtieġ li jinżammu fis-sħana l-ħin kollu u jkun tajjeb wisq jekk fuq it-tagħsida tagħhom jiġi mraxxax ftit qamħ fil-wiċċ; dan il-qamħ għandu jkun imfarrak.

ŻEJT TAL-ĦUTA

Iż-żejt tal-ħuta għandu importanza kbira fit-trobbija tat-tjur u ma' tul ix-xitwa għandu jingħata ftit kuljum lit-tjur kollha. L-aħjar mod li jintgħalef huwa li jitraxxax fuq il-qamħ. Jekk il-qamħ jaqgħad flimkien ikun sinjal li jkun traxxax iżżejjed żejt tal-ħuta.

It-trobbija tat-tiġieġ fix-xitwa tirrikjedi xogħol iżjed minn staġuni oħra, iżda jibqa' dejjem il-fatt li dak li wieħed jagħmel mat-tjur li jrabbi jkun għamlu għalih innifsu l-għaliex b'hekk igawdi produzzjoni akbar ta' bajd, isalva l-f qerda tat-tempijiet u jkollu tju hom u li jfendu fit-trobbija ta

TAGHRIF U TAGHLIM

KMAMAR TAT-TJU

It-tjur għandhom mnejn ma ja wisq jekk il-kmamar tagħhom il derni jew le; iżda sabiex jirne jiħtieġu li l-kmamar ikunu ver jeb. li jkollhom l-indafa, u li n iffullati fiċ-ċokon.

IXTRI FLIELES TA

Qatt la tixtru flieles irħas s frankaw il-flus. Flieles ta' ra imnisslin minn tjur f'saħħithom bil-flus it-tajba, jiġuk irħas mi ta' razez kajmani u mnisslin n morda, li jagħtuhomlok bla ħlas

ITTESTJA BIS-SENG

Wieħed li kien qed jittestja l jara jkunx fertili, beda jġirilu l tagħqida kollha ta' kull darba bajda ma tfaqqas. Il-flieles kol jmutulu fil-bajda. Fl aħħar int lampa kienet tisħon wisq billi l ħafna jittestja biha u s-sħana ta net qiegħda toqtol il-fellus fil-b

TWEGIB GHA MISTOQSIJIE

Lil **C. Amato,** mill-Ħamrun: tiegħek imtela' bir-riħ. Taqqb faslu r-riħ 'l barra. Meta jerġa erġa' għamel l-istess biċċa xog

Lil **Mary Pellicano,** minn B'bu sbu li d-dielja tiegħek għandha f'xi bir ta' l-ilma. Iżda jekk da wiex il-każ, erġa' iktbilna u aħ tuk l-għajnuna kollha li tkun ti

Lil **J. Sciberras,** mill-Ħamrun da li semmejtilna fuq il-fniek 'Scales'; aħna nsejħulha marda Il-qxur f'widnejn il-fniek jitfej gwent naħdum apposta. Il-qxur u tad-dulliħ ma jagħmilx ħsara